

H. VAN ISTERDAEL, *Belasting en belastingdruk. Het Land van Aalst. (17de-18de eeuw)*, V.U.B., 1984, promotor : E. Scholliers.

De bedoeling van de studie was de weerslag te berekenen van de belastingdruk op het inkomen van de plattelandsbevolking in Vlaanderen. Daartoe werd de administratieve omschrijving het Land van Aalst (of ook de kasselrij Aalst) als testgebied uitgekozen.

De basisgegevens werden verzameld op het laagste niveau nl. dat van de dorpen. Dit is belangrijk omdat vergelijkbare cijfergegevens uit het buitenland en binnenland van dit niveau praktisch onbestaande zijn.

In het Land van Aalst betaalden de landbouwers alleen ongeveer alle belastingen zowel directe als indirecte (lasten op vee, bierverbruik,...). De meeste dorpen verdeelden de lasten per oppervlakte-eenheid. Degene die oogstte betaalde de belastingen. Het landbouwersinkomen werd eveneens per oppervlakte-eenheid berekend (per ha), nl. de bruto-inkomsten van 1 ha rogge. Dit model houdt rekening met inkomsten uit de oogst, huisnijverheid, veeteelt en nijverheidsgewassen.

De voornaamste resultaten van het onderzoek zijn beknopt weergegeven als volgt.

De belasting verdubbelt op de weg van de Staten van Vlaanderen naar de dorpen. De administraties dekten hun kosten met verhogingen van de geëiste sommen.

De evolutie van de belastingopbrengst kent in de 17de eeuw een sterke stijging (1620-1660). In de 18de eeuw is het eerste decennium nog gekenmerkt door een hoge belastingdruk (ca. 25 lb.par. per capita). Nadien stagneren de belastingontvangsten in de eerste helft van de 18de eeuw op ca. 15 lb.par. per hoofd. In de tweede helft van de 18de eeuw daalt de belasting tot ca. 12 lb.par. per hoofd.

Een gezin werkt in de 18de eeuw gemiddeld 64 dagen om de belasting te betalen of ongeveer 25% van de inkomsten.

De belastingen waren slechts een deel van de totale surplus-extractie. Pacht, tiend, heerlijke renten,... betekenden evenzeer een inkomensverlies voor de landbouwers.

Belastingen en pacht functioneerden complementair in dit proces. De belastingdruk verschilde erg van dorp tot dorp. De pacht-prijs nivelleerde deze verschillen !

Vanaf 1645 en de gehele 18de eeuw door stootten de gecumuleerde lasten steeds op een barrière, een drempel die praktisch niet te overschrijden was. Deze drempel steeg lichtjes in de 18de eeuw van 42 tot 49% van het landbouwersinkomen.

Deze vaststelling, de talrijke reducties vanwege verpachters en in de 18de eeuw zelfs van de Staat bij de minste tegenslag, de getuigenissen van de belastingontvangers en van de regeringsjunta (... La Flandre a la reputation d'une province dans un état brillant, mais 4/5 des laboureurs sont des individus très malheureux accablés de travail, et n'ayant que du pain de seigle et de l'eau pour toute nourriture..., 1779), deden ons besluiten dat de plattelandsbevolking op zijn hoogst mogelijke draagkracht belast werd. Dit houdt in dat de meesten teruggedrongen werden tot het levensminimum d.w.z. genoeg voedsel voor het gezin.

De invloed achterhalen van de belastingdruk op landbouw, huisnijverheid en demografische verschijnselen was zeer moeilijk. Niettemin waren ook hier betekenisvolle aanwijzingen dat de totale surplus-extractie het grondgebruik, de teelten, de ontwikkeling van de huisnijverheid, etc... beïnvloed heeft.

(H. VAN ISTERDAEL)